RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 19 lutego 2016 roku

ZSR.422.4.2016.MK

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

do Biura Rzecznika Praw Dziecka zgłaszane są liczne skargi od rodziców, którym – najczęściej na prośbę drugiego rodzica – placówki oświatowe odmówiły udzielenia informacji o dziecku, o jego postępach w nauce i zachowaniu, udziału w wywiadówkach, zajęciach organizowanych z udziałem rodziców oraz uczestnictwa w uroczystościach okolicznościowych, wycieczkach, występach przygotowywanych przez uczniów itp. Powodem odmowy udzielenia informacji w zakresie edukacji dziecka jest powoływanie się na fakt ograniczenia orzeczeniem sądu rodzinnego władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem jednemu z rodziców, m.in. do decydowania o istotnych prawach dziecka w zakresie wyboru szkoły.

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka powyższe działania godzą przede wszystkim w prawo dziecka do wychowywania go przez oboje rodziców, a także podważają zaufanie rodziców do szkół i przedszkoli.

Zgodnie z art. 92 k.r.o. dziecko pozostaje aż do pełnoletności pod władzą rodzicielską. Władza rodzicielska obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka, z poszanowaniem jego godności i praw – art. 95 § 1 k.r.o. Rodzice wychowują dziecko pozostające pod ich władzą rodzicielską i kierują nim. Obowiązani są troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka i przygotowywać je należycie do pracy dla dobra społeczeństwa odpowiednio do jego uzdolnień – art. 96 § 1 k.r.o. Zgodnie z art. 97 § 1 k.r.o., jeżeli władza

rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom, każde z nich jest obowiązane i uprawnione do jej wykonywania.

Z powołanych wyżej przepisów wynika prawo i obowiązek obojga rodziców do wychowania swoich dzieci i sprawowania nad nimi osobistej pieczy. Wykonywanie władzy rodzicielskiej oznacza, że rodzic osobiście zajmuje się sprawami dziecka. Chodzi tu o wykonywanie wszystkich obowiązków, dzięki którym dziecko będzie wychowane w sposób zapewniający jego prawidłowy rozwój. Jednym z obowiązków rodziców jest uczestniczenie w procesie edukacji dziecka. Szkoła powinna ściśle współpracować z rodzicami. Współpraca ta przybiera różne formy, wśród których można wyróżnić: wywiadówki, spotkania indywidualne, lekcje otwarte, uczestnictwo i współorganizowanie wycieczek, imprez okolicznościowych.

Zasadą jest, że władza rodzicielska powstaje z chwilą urodzenia dziecka i trwa tak długo, jak długo istnieją podmioty tego stosunku prawnego. Stronami tego stosunku są rodzice i małoletnie dziecko.

Władza rodzicielska rodzica ustaje z chwilą uzyskania przez dziecko pełnoletności, śmierci rodzica, śmierci dziecka, w razie utraty przez rodzica pełnej zdolności do czynności prawnych w wyniku ubezwłasnowolnienia całkowitego lub częściowego, pozbawienia rodzica władzy rodzicielskiej albo gdy władza rodzicielska zostanie zawieszona, zaprzeczenia macierzyństwa, zaprzeczenia ojcostwa, ustalenia bezskuteczności uznania ojcostwa, uchylenia prawomocnego wyroku ustalającego ojcostwo, przysposobienia dziecka. Zgodnie z art. 96 § 2 k.r.o. rodzice, którzy nie mają pełnej zdolności do czynności prawnych uczestniczą w sprawowaniu bieżącej pieczy nad osobą dziecka i w jego wychowaniu, chyba że sąd opiekuńczy ze względu na dobro dziecka postanowi inaczej.

Podkreślić należy, że rozstrzygnięcie o miejscu pobytu dziecka przy jednym z rodziców nie pozbawia drugiego rodzica władzy rodzicielskiej ani jej nie ogranicza. Stanowisko to jest ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2011 r., III CZP 20/11; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 21/12). Samo ustalenie miejsca pobytu dziecka, choć dotyczy istotnych spraw rodziny i wpływa na wykonywanie władzy rodzicielskiej, w żaden sposób nie wpływa na jej zakres ani nie uszczupla jej pełni. Z powyższego wynika prawo i obowiązek obojga rodziców, również rodzica, u którego dziecko na co dzień nie przebywa, do troski o dziecko, dbania o jego wychowanie i rozwój.

Natomiast, w przypadku ograniczenia władzy rodzicielskiej, możliwość sprawowania przez rodziców opieki nad dzieckiem powinna każdorazowo wynikać z treści orzeczenia sądu opiekuńczego, ustalającego sposób podziału obowiązków i uprawnień wynikających z władzy rodzicielskiej. Przy tym treść orzeczenia ograniczająca władzę rodzicielską jednego z rodziców nie może być interpretowana rozszerzająco.

Jeżeli zatem nie zostało wydane stosowne orzeczenie sądu pozbawiające rodzica prawa do uczestniczenia w procesie edukacji dziecka, to rodzic ten ma prawo na równi z drugim rodzicem do utrzymywania kontaktu z placówkami oświatowymi, do których dziecko uczęszcza, w tym uczestniczenia w życiu szkoły/przedszkola swojego dziecka.

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka stosowana więc przez placówki oświatowe praktyka odmowy udzielania informacji o dziecku i jego postępach w nauce oraz różna interpretacja orzeczenia sądu – w przypadku ograniczenia władzy rodzicielskiej jednego z rodziców do istotnych spraw dziecka – jest niewłaściwa i skutkuje trudnościami w wykonywaniu orzeczeń sądów w omawianym zakresie, a w niektórych przypadkach, nierespektowaniem prawa rodzica do uczestnictwa w życiu dziecka.

W związku z powtarzającymi się sytuacjami, w których placówki oświatowe odmawiają rodzicowi niesprawującemu bezpośredniej opieki nad dzieckiem, informacji o dziecku i uczestniczenia w procesie jego edukacji, na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 2086), zwracam się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiocie dostępu rodzica - który nie sprawuje bezpośredniej pieczy nad dzieckiem lub któremu orzeczeniem sądu rodzinnego ograniczono władzę rodzicielską do decydowania w istotnych sprawach dziecka, w tym w zakresie wyboru szkoły - do informacji o dziecku, o jego postępach w nauce i zachowaniu, udziału w wywiadówkach, zajęciach organizowanych z udziałem rodziców oraz uczestnictwa w uroczystościach okolicznościowych, wycieczkach, czy występach przygotowywanych przez uczniów.

Z wyrazami szacunku

Marek Michalak